

LEESWIJZER

Tessalonicenzen actueel?

H. van den Berg

Wat kunnen wij vandaag met de brieven aan de Tessalonicenzen? Moeten we daar onze kostbare tijd aan besteden op de vereniging of bijbelclub? De gemeente in het Griekse Tessalonica was zó anders dan wij.

Het was een jonge gemeente, de mensen waren nog maar net tot geloof gekomen. Wij kennen de Bijbel al jaren. Wij staan in een eeuwenlange traditie van honderden jaren.

Nog een verschil: ze leven in Tessalonica sterk op de toekomst gericht. Ze kijken uit naar de komst van Christus. Hoe vaak gaat het daarover in de brieven. Beleven wij dat ook zo sterk? Of is voor ons alleen het heden belangrijk, zijn we zo gespitst op welvaart en rijkdom, dat de toekomst maar een vage rol speelt?

Wat ook opvalt: de gemeente had het moeilijk. Lees beide brieven maar. Er wordt veel gesproken over verdrukkingen. In hoofdstuk 1:6: 'Gij hebt het woord onder zware verdrukking met blijdschap des Heiligen Geestes aangenomen.' Paulus leeft zo met de gemeente mee, dat hij Timoteüs ernaartoe stuurt 'om u te versterken en u te vermanen inzake uw geloof, dat niemand zou wankelen onder deze verdrukkingen' (1 Tess. 3:3). Ook in de tweede brief zien we het terug, in het eerste hoofdstuk. Maar wat doet het ons? De Tessalonicenzen werden gevangen genomen, bespot, gepest en nagewezen. Maken wij zulke dingen mee? We leven in een andere tijd, een ander land. De mensen hier zijn verdraagzaam, niemand die ons last bezorgt als we naar de kerk gaan.

Is het wel zo nodig om de brieven aan Tessalonica te lezen? Het lijkt wel een stad op een andere planeet. Die brieven gaan niet over ons! Laten ze die in China lezen, of in Irak. De christenen daar weten wat verdrukking is. Daar kunnen ze er steun aan hebben. Die kunnen best wat verwachting gebruiken, hoop op een betere wereld.

Voortgezet basisonderwijs

Voor me ligt een nieuwe commentaar van dr. P.H.R. van Houwelingen over de twee bovenbedoelde brieven, met als ondertitel 'Voortgezet basisonderwijs'. Het zijn de oudste apostolische brieven die voor ons in de Bijbel bewaard zijn. Ze staan op naam van Paulus, Silvanus en Timoteüs.

De gemeente te Tessalonica is ontstaan tijdens de tweede zendingsreis van de apostel Paulus. Paulus en Silas (Silvanus) hebben waarschijnlijk een aantal maanden in de Griekse stad gewerkt. Daarna moesten ze overhaast de stad verlaten, vanwege onlusten tegen de christenen, die door de joden waren georganiseerd. Het pas begonnen werk werd ruw onderbroken. Het werd de zendingen onmogelijk gemaakt om nog weer de stad en zo de pas ontstane gemeente te bezoeken. Wel heeft Timoteüs nog kans gezien de gemeente een bezoek te brengen. Hij brengt hiervan verslag uit aan Paulus en Silas, die te Athene waren. Dat verslag wordt aanleiding tot de eerste brief aan de Tessalonicenzen, later gevolgd door een tweede. Beide brieven zijn bedoeld om verder te bouwen op het eerder mondeling gebrachte basisonderwijs.

Tessalonica tot leven gebracht

In de inleiding maken we kennis met de stad, die in het Griekse Macedonië lag. Naam, ontstaan en bestaan van de stad worden ons voor ogen geschilderd. Tessalonica komt op een ongedwongen manier dichterbij. Dat is een eerste verdienste van deze commentaar, waar ik

ook verder heel positief over ben. Wat mij opvalt, is de nauwgezette, gewetensvolle manier van uitleggen. De schrijver maakt er zich bepaald niet met een 'jantje-van-leiden van af', wat onlangs in een interview met hem in dit blad ook al duidelijk werd (WEGWIJS mei 2002). Dat merk je aan alle kanten in dit nieuwste boek van hem. De wijze van argumenteren is overtuigend. Daarbij valt het Schrift met Schrift vergelijken op. De Bijbel is haar eigen uitlegster, zei Van Houwelingen in genoemd interview. Dat wordt wat mij betreft volledig waargemaakt. Daarnaast komen ook andere geschriften uit de oude tijd in beeld en worden in rekening gebracht bij het verklaren van de bijbeltekst. Dit brengt soms tot verrassende dingen. Ik noem enkele:

*** 'zijn vat verwerven'**

Deze bekende uitdrukking staat in 1 Tessalonicenzen 4:4: want dit wil God '... dat ieder uwer in heiliging en eerbaarheid zijn vat wete te verwerven.' Gaat dit over het krijgen van verkering? Zo is het wel uitgelegd. Maar Van Houwelingen laat zien dat het over heel iets anders gaat. Het is een wat verhullende uitdrukking voor de seksualiteit, het eigen geslachtsorgaan. Dat moet een ieder weten te beheren in heiligheid en eer. Seksualiteit en voortplanting behoren te staan in het kader van de door God gewilde levensheiliging. Een vijftal argumenten (op p. 120) moet deze uitleg ondersteunen. Voor mijn besef niet alleen overtuigend, maar ook buitengewoon actueel. In deze uitleg blijkt ook dat prof. Van Houwelingen zelfstandig exegetiseert ten opzichte van zijn voorganger, prof. Van Bruggen, die in zijn schets (van 1977) nog kiest voor de uitleg: een vrouw trouwen, een vrouw verwerven.

*** 'toetst alles'**

Dit lezen we in 1 Tessalonicenzen 5:21. 'Veracht de profetieën niet, maar toetst alles en behoudt het goede.' 'Toetst alles', daar weet de catechisant wel raad mee. Je moet alles onderzoeken, dus trek erop uit, toets alles in bar en disco, proef de dingen van het leven. Ja maar, werd er dan gezegd, dát is niet de bedoeling: je moet de profetieën toetsen, doe maar flink aan bijbelstudie. Zo probeerde je als predikant de toetsingsdrift van de catechisant in te tomen en in goede banen te leiden. Ik heb het zo nogal eens gebruikt. Maar dat argument wordt me met deze commentaar uit handen geslagen. Want de profetieën worden hier in positieve zin genoemd, en dat verdraagt zich niet met kritische toetsing. Nee, er staat echt dat we 'alle dingen' moeten toetsen, die je tegenkomt in het leven. Maar dan wel gedreven door de Geest (vers 19) en met de profetieën (vers 20) in de hand. Gelukkig blijft met deze uitleg de bijbelstudie dus recht overeind staan!

*** 'en gij weet thans wel wat hem weerhoudt'**

Deze woorden leest u in 2 Tessalonicenzen 2:6. Het gaat daar over de wetteloze mens. Door wie wordt die wetteloze mens tegengehouden? Deze vraag krijgt uitvoerige aandacht en is zo een treffend voorbeeld van de nauwgezette uitleg die ons gegeven wordt. Vijf mogelijkheden worden er besproken. De weerhouder zou de staatsmacht kunnen zijn, de Romeinse keizer. Een tweede mogelijkheid is de evangelieverkondiging, die eerst moet worden afgerond voordat de wetteloze tevoorschijn kan komen. Als derde wordt gedacht aan de verdragingsstactiek van de HERE God. Nog weer andere uitleggers denken aan Gods plan, waarin Hij aan de duivel beperkte speelruimte toestaat. Een laatste uitleg denkt aan een duivels plan dat beheersend is, een persoon of idee die beide vijandig staan tegenover God. Van die vijf vallen de eerste en vijfde mogelijkheid al snel af. Maar uit de overgebleven mogelijkheden komt Van Houwelingen ertoe om de weerhouder te zien als een goddelijke Medestander, tegenover de duivelse Tegenstander. Die Tegenstander kan zijn verderfelijke werk nog niet ten volle op sterkte brengen, omdat hij wordt tegengewerkt door de goddelijke

Medestander met de Tessalonicenzen. Het lijkt allemaal nogal mysterieus, maar dat komt omdat de strijd zich allereerst in de geestenwereld (strijd van goede engelen tegen de boze engelen) afspeelt. Dit is even kort weergegeven, wat in een aantal bladzijden naar u toekomt als u de commentaar erop naleest. Hopelijk bent u nieuwsgierig genoeg geworden om dat maar eens te doen.

En als u wilt weten wie er wordt bedoeld met de Wetteloze: in een boeiende excurs op de bladzijden 205-209 wordt u de oplossing aangereikt. Ik verklap alleen dat het echt de moeite waard is! Lezen dus!

Authenticiteit

Hierboven staat een moeilijk woord, dat 'echtheid' betekent. Van Houwelingen bespreekt uitvoerig de vraag of 1 Tessalonicenzen 2:13-16 wel echt is (p. 85). Dat is een pittig gedeelte van deze commentaar. Wat mij betreft had dat gedeelte grotendeels, zo niet geheel, in kleine letters gekund. Nu staat het in de hoofdtekst, en moet het wel geïnteresseerde, maar wellicht niet geschoolde gemeentelid zich erdoorheen worstelen. Hij/zij moet dan maar voor zichzelf uitmaken wat interpolatie betekent, hij moet zich proberen in te denken wat 'vormkritisch' is enz. Ik kan me voorstellen dat het wel eens moeilijk is voor de schrijver om keuzes te maken: wat zal ik in een kleine letter behandelen, wat in grote? Hier zou ik dus een andere keuze hebben gemaakt. En dat is me een paar keer meer overkomen. De commentaar als geheel kan goed gelezen worden, maar op een aantal bladzijden ligt het niveau te hoog, wordt het betoog te technisch (nog één voorbeeld: de verwijzing naar de grammatica van Zerwick, p. 221). Ik zou in het algemeen willen zeggen: bewaak in deze serie commentaren - die toch echt niet alleen bedoeld is voor theologen - het niveau, zodat een breed publiek er gebruik van kan maken.

Overigens: ondanks deze wat kritische uitsmijter: van harte aanbevolen voor theologen en geïnteresseerde gemeenteleden. Een prima boek! Ik hoop dat het de bijbelstudie op de verenigingen en clubs mag voorhelpen.

N.a.v.: dr. P.H.R. van Houwelingen

Tessalonicenzen. Voortgezet basisonderwijs

Serie CNT

Uitg. Kok, Kampen

269 pag. Prijs €29,90